

Särskild handling enligt 6 kap. 16 § miljöbalken, Forsmark 6:8 ("Piren")

Inledning och bakgrund

Enligt 6 kap 16§ miljöbalken ska det i ett beslut att anta en plan eller ett program som omfattas av kravet på strategisk miljöbedömning eller i en särskild handling i anslutning till beslutet finnas en redovisning av:

1. hur miljöaspekterna har integrerats i planen eller programmet,
2. hur hänsyn har tagits till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter,
3. skälen för att planen eller programmet har antagits i stället för de alternativ som övervägts, och
4. vilka åtgärder som planeras för att övervaka och följa upp den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Syftet med ovanstående krav på redovisning är att säkerställa transparens kring hur hänsyn har tagits till det som kommit fram i arbetet med detaljplanen och miljöbedömningen (inklusive miljökonsekvensbeskrivningen). I den särskilda handlingen görs motiveringar och beslut tillgängliga för allmänheten och för dem som deltagit i samråd under processen.

Detta dokument utgör en så kallad särskild handling enligt 6 kap 16 § miljöbalken för detaljplan Forsmark 6:8 ("Piren"), Östhammars kommun.

Planens syfte och huvuddrag

Planområdet är beläget vid befintlig pir utanför Stora Asphällan i Forsmarksområdet. Piren tillskapades genom utfyllnad inför anläggande av Forsmarks industriområde på 1980-talet. Syftet med detaljplanen är att planlägga för Industrimark. Befintlig pir planeras fyllas ut med syfte att tillskapa verksamhetsytor för behov kopplat till utbyggnaden av Kärnbränsleförvaret och slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall (SFR) som genomförs av Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB).

Integrering av miljöaspekter i planen

Undersökning och strategisk miljöbedömning

Vid upprättande av plan eller program ska kommunen undersöka om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Undersökningen är den process som ska leda fram till ett ställningstagande i frågan om en strategisk miljöbedömning (miljökonsekvensbeskrivning) ska göras eller inte. Kommunens undersökning resulterade i att planens genomförande kan antas medföra betydande miljöpåverkan varför en strategisk miljöbedömning skulle göras. Särskilt relevanta aspekter som lyftes var påverkan på vattenmiljö, Natura 2000-områden, marina växtsamhällen, samt risk för utsläpp kopplade till verksamheten.

Parallellt med planprocessen har SKB tagit fram en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till utfyllnad av vattenområde vid befintlig pir m.m. inom den aktuella fastigheten. Inför ansökan om tillstånd har samråd hållits enligt miljöbalkens bestämmelser och en miljökonsekvensbeskrivning har tagits fram. Miljökonsekvensbeskrivningen i tillståndsärendet är aktuell och har bedömts vara tillräcklig för detaljplaneärendet.

I detaljplaneärendet har avgränsningssamråd hållits med Länsstyrelsen. I avgränsningssamrådet i detaljplaneärendet har Länsstyrelsen hänvisat till det yttrande som Länsstyrelsen avgivit i tillståndsärendet. I sak behandlar alltså miljökonsekvensbeskrivningen de aspekter som lyfts i avgränsningssamrådet som genomförts med Länsstyrelsen inom ramen för detaljplaneärendet. Markanvändningen och planområdets geografiska avgränsning i förslaget till ny detaljplan överensstämmer med det verksamhetsområde som anges i framtagna miljökonsekvensbeskrivning. Tidsmässigt sträcker sig beskrivningen i framtagna miljökonsekvensbeskrivning fram till 2080-talet och det finns även en övergripande beskrivning av områdets användning efter det att den ansökta verksamheten inte längre är i drift. Mot denna bakgrund anses den geografiska, tidsmässiga och sakliga avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen vara tillräcklig även för detaljplaneärendet. Miljökonsekvensbeskrivningen har tagits fram under 2025 och är därför även aktuell.

Arbete med utredningar och integrering av miljöaspekter

I samband med arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har underlagsutredningar tagits fram i syfte att studera områdets förutsättningar, belysa miljöpåverkan, föreslå eventuella justeringar av placering och utformning samt identifiera behov av skyddsåtgärder. För ärendet har dagvattenutredning, bullerutredning, geoteknisk utredning och artskyddsutredning tagits fram och också bilagts planhandlingarna.

De aspekter som bedömts vara betydande och som behandlats i miljökonsekvensbeskrivningen är utsläpp till vatten samt marina arter och

bottenmiljöer. Därutöver har buller, naturmiljö och arter på land, klimatpåverkan, utsläpp till luft och damning, landskapsbild, sårbarhet för klimatförändringar samt risk och säkerhet beskrivits.

Utsläpp till vatten

Vid anläggning och drift av verksamhetsytan på piren kommer kväve från sprängmedelsrester att laka ut, särskilt när bergmassor läggs i havet. Under det första skedet vid anläggande av den yttre skyddsvallen beräknas cirka 400 kg kväve släppas ut, vilket inte kan renas. Ett reningssystem med en våtmarksdel och en flisdel planeras innanför skyddsvallen. De totala kvävemängderna som bedöms kunna laka ut från bergmassorna uppgår till 22 ton kväve, varav cirka 16 ton bedöms kunna renas bort med föreslagen reningsslösning. Utsläppen bedöms inte påverka miljökvalitetsnormer för vatten eller närliggande skyddade Natura 2000-områden negativt.

Marina arter och bottenmiljöer

Anläggandet av den utfyllda piren innebär att cirka 22 hektar grunda, produktiva marina bottenmiljöer tas i anspråk. Dessa områden är viktiga för fiskproduktion och biologisk mångfald, med förekomst av blåstång, smaltång, kärlväxter och kransalger. För att mildra påverkan föreslås skyddsåtgärder såsom att begränsa grumling vid arbeten och att utforma nya strandbankar som återskapar viktiga lek- och uppväxtmiljöer för fisk. Med dessa åtgärder bedöms den negativa påverkan på marina arter och bottenmiljöer kunna begränsas.

Buller

Buller från den planerade verksamheten på piren har utretts och det bedöms inte uppstå några negativa effekter vid närmaste bostäder, som ligger minst cirka 2,5 km bort. Däremot föreslås bullerskyddande åtgärder för att skydda närliggande naturmiljöer och fågellivet. Med dessa åtgärder bedöms ljudnivån kunna hållas under 45 dBA vid närmaste Natura 2000-område (Forsmarksbruk), vilket är ett vedertaget riktvärde som enligt studier inte innebär negativ påverkan på fåglar.

Naturmiljö och arter på land

På land tas mark i anspråk som bedöms sakna naturvärden, men piren har en rik förekomst av fågelarter som kan störas av arbeten och buller. För att minska påverkan planeras skyddsåtgärder, bland annat att bullrande arbeten inte får påbörjas under fåglarnas häckningstid (1 april –31 juli). Med föreslagna åtgärder bedöms påverkan på fåglar och övriga naturvärden på land vara begränsad och acceptabel.

Klimatpåverkan, utsläpp till luft och damning

Under driftskedet uppstår utsläpp till luft från transporter och arbetsmaskiner, främst i form av kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM10). Enligt mätningar från SLB-analys ligger halterna av NO₂ i området mellan 10 och 20 µg/m³, vilket är långt under

miljökvalitetsnormen på $90 \mu\text{g}/\text{m}^3$ och även under miljökvalitetsmålet på $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Damm kan bildas vid anläggningsarbeten, materialhantering och krossning, men påverkar främst arbetsmiljön och kan begränsas med åtgärder som bevattning. Klimatpåverkan från arbetsmaskiner bedöms vara marginell, och utsläppen sker främst lokalt inom Forsmarksområdet. Verksamheten bedöms inte leda till några överskridanden av miljökvalitetsnormer för luft och endast ge upphov till små, lokala och hanterbara negativa konsekvenser vad gäller klimatpåverkan, utsläpp till luft och damning.

Landskapsbild

Den planerade utfyllnaden av piren innebär att en verksamhetsyta skapas på ungefär samma höjd som den befintliga piren. Under drift kommer olika verksamheter, som tält och upplag, att synas från havet men inte från närliggande bostäder enligt en siktanalys. Området får ett ytterligare industriellt inslag, men det blir inte dominerande i landskapsbilden. När verksamheten avslutas kvarstår utfyllnaden, som smälter in i landskapet. Påverkan på landskapsbilden bedöms inte bli påtaglig varken under driftskede eller efter avslutad verksamhet.

Sårbarhet för klimatförändringar och andra yttre händelser

Verksamheten bedöms inte vara känslig för klimatförändringar eller yttre händelser som skyfall eller torka, men höjdsättningen har ändå anpassats för att hantera högt vattenstånd, vind och vågor. Damning vid torka kan hanteras med dammbindande åtgärder. Inga särskilda skydd krävs mot skyfall, och inga känsliga anläggningar finns på platsen.

Risk och säkerhet

Vid anläggande av piren finns viss risk för ras och skred, särskilt på grund av förekomst av lera på havsbotten. Riskerna bedöms kunna hanteras genom sedvanliga geotekniska åtgärder. Under driftskedet är de största riskerna kopplade till fordonstrafik, brand och spill. Anlagd kväveringszon mellan verksamhetsytan och havet minskar även risken för spridning av förorenat vatten vid en eventuell olycka under driftskedet.

Hänsyn tagen till miljökonsekvensbeskrivning och inkomna synpunkter

Samrådet i miljötillståndsärendet genomfördes under perioden 17 mars – 25 april 2025. Huvudsakliga synpunkter som inkom omfattade beskrivning av miljöpåverkan mer utförligt särskilt vad gäller fisk, fåglar och buller, att utreda kvävering och våtmarker mer noggrant, att redovisa hur resurser hanteras ur ett hållbarhetsperspektiv, samt att klargöra den långsiktiga planeringen för pirens användning efter år 2080.

Utredningar av buller och kvävering samt påverkan på fisk och fåglar har genomförts och redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen tillsammans med skyddsåtgärder.

Utfyllnaden vid piren har anpassats för att minska påverkan på naturmiljöer genom att undvika områden med höga naturvärden, och nya strandbankar har utformats för att återskapa marina naturvärden. För att inte riskera att påverka vissa fågelarter negativt har därutöver skyddsåtgärder för häckande fåglar föreslagits.

I plansamrådet har frågor lyfts om den samlade riskbilden för området kring Forsmarks kärnkraftverk samt tillgång till brandvatten, möjlighet till uppsamling av släckvatten och en avstängningsfunktion i skyddsvallen. Vidare har en tydligare redovisning av de särskilda skälen för upphävandet av strandskyddet efterfrågats som motiverar varför planintresset ska väga tyngre än strandskyddsintresset.

Planbeskrivningen har därefter uppdaterats under rubriken ”Tekniska frågor” angående tillgången till brandvatten m m. Planbeskrivningen har också uppdaterats under rubriken ”Strandskydd” med en redovisning av särskilda skäl för upphävande av strandskyddet samt upphävandets konsekvenser för djuroch växtliv.

Skälen till att planen antas i stället för alternativ som övervägts

Det finns inga onyttjade ytor att tillgå inom Kärnbränsleförvarets eller SFR-utbyggnadens verksamhetsområden som kan möta behovet av tillkommande verksamhetsytor.

Området runt Kärnbränsleförvaret är väl undersökt och det har konstaterats att det inte är möjligt att utöka verksamhetsområdet för Kärnbränsleförvaret utan att komma i konflikt med skyddade arter såsom gölgroda och gulyxne. Därför har flera möjliga platser på land undersökts för nya verksamhetsytor nära Forsmark.

Genomförda utredningar av möjliga lokaliseringar av verksamhetsytor på land visar att det finns få lämpliga områden inom rimligt avstånd från SKB:s anläggningsprojekt i Forsmark, framför allt kopplat till konflikter med höga naturvärden och skyddade arter samt med trafik på allmän väg. Därför har även möjligheten att etablera verksamhetsytor genom utfyllnad i havet utretts. Den pir som finns norr om SFR har byggts upp med massor från anläggning av Forsmarks industriområde på 1980-talet. Piren utgör därmed en artificiell struktur och är ett sedan tidigare påverkat område, som ligger nära SKB:s anläggningsprojekt och hamnen, varför en utfyllnad av befintlig pir bedömts vara lämpligt.

Även alternativ utformning har utretts genom att utfyllnad både norr och söder om piren (huvudalternativ) eller endast söder om piren har övervägts. Utfyllnad på båda sidor ger större yta och bättre flexibilitet. Att enbart anlägga halva piren innebär ökade risker för att störningar i produktionen försenar färdigställandetiden för slutförvaren vilket i förlängningen kan påverka den svenska energiförsörjningen.

Sammanfattningsvis kan behovet av verksamhetsytor tillgodoses genom utfyllnader både norr och söder om piren. Genomförandet av planen innebär ökad flexibilitet, minskade transporter samt minskade klimatpåverkande utsläpp från SKB:s andra

verksamheter i Forsmark. Utfyllnaden vid piren har anpassats för att minska påverkan på naturmiljöer genom att undvika områden med höga naturvärden, och nya strandbankar utformas för att återskapa marina naturvärden. För att inte riskera att påverka vissa fågelarter negativt föreslås därutöver skyddsåtgärder för häckande fåglar.

Åtgärder för övervakning och uppföljning

Uppföljning har stor betydelse för att tillgodose syftet med en miljöbedömning och det långsiktiga målet om en hållbar utveckling. Uppföljning är även viktigt för att följa upp om de i miljökonsekvensbeskrivningen föreslagna skyddsåtgärderna verkligen genomförs.

Samordning för uppföljning kan ske i samband med kommunens miljöövervakning som förekommer av andra orsaker. Boverket rekommenderar till exempel att uppföljningen av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av en plan i realiteten ger så långt som möjligt kopplas till befintliga tillsyns-, miljölednings- och övervakningssystem.

Uppföljning kopplat till den miljöpåverkan som planen ger upphov till bör utvärdera vad utfallet av planen blev och i vilken utsträckning som förutsägelserna av konsekvenserna varit korrekta. De utredningar eller åtgärdsförslag som identifierats bör genomföras och utvärderas.

I fallet med piren kommer ett miljötillstånd att förenas med villkor och åtaganden.

Enligt miljöbalken (22 kap. 1 § 5) ska en ansökan om tillstånd innehålla förslag till övervakning och kontroll av verksamheten. I kontrollprogrammet redovisas hur verksamhetens miljöpåverkan, samt de villkor som domstolen beslutar om, avses följas upp. Ett kontrollprogram kommer att tas fram för den sökta verksamheten.

I fortsatt arbete med detaljprojektering ska hänsyn tas till föreslagna åtgärder som underlagsutredningar och miljökonsekvensbeskrivning föreslår. Mål och åtgärder förs in i ett miljöprogram som följs upp av miljöansvariga vid möten, ronder och miljörevisioner.